

**Koncepce sociální inkluze
vyloučené romské lokality
ve městě Litoměřice
na období 2014 - 2016**

Obsah:

Úvod	3
1 Charakteristika regionu	4
2 Charakteristika vyloučených lokalit	4
3 Neziskové organizace, jejichž cílovou skupinu jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením, především Romové	5
4 Definice problémových oblastí a možnosti jejich řešení	6
4.1 Bydlení, dluhy na nájemném, konflikty	6
4.2 Malá připravenost romských dětí na povinnou školní docházku, výskyt sociálně patologických jevů	8
4.3 Nezaměstnanost	8
Závěr	9

Úvod

Péče o občany, především ty, kteří z nějakého důvodu nejsou schopni se sami o sebe postarat, patří již od středověku k jednomu z poslání obcí. Město Litoměřice toto poslání naplňuje nejen vlastní činností, ale využívá i spolupráce s neziskovými organizacemi a dalšími poskytovateli sociálních služeb. Město Litoměřice od počátku 90 let 20. století aktivně ze svého rozpočtu podporuje rozvoj a činnost neziskového sektoru, především v oblasti služeb sociální péče a sociální prevence. Tato podpora je zvláště důležitá v současné době, kdy přibývá občanů, kteří pomoc a podporu potřebují. Mezi těmito občany jsou významně zastoupeny nízkopříjmové skupiny obyvatel, především obyvatelé sociálně vyloučených lokalit, zvláště pak Rómové.

Jedním z nástrojů podpory služeb sociální prevence je proces komunitního plánování sociálních služeb. Služby sociální prevence jsou v KPSS v Litoměřicích zastoupeny v pracovní skupině „Osoby v přechodné krizi, ohrožené drogou a etnické menšiny“. Město Litoměřice, jako město o velikosti do 25000 obyvatel, sdružuje všechny služby sociální prevence v jedné pracovní skupině. Tento způsob je dán historickým vývojem procesu komunitního plánování sociálních služeb a usnadňuje tak poskytovatelům služeb přístup k informacím o jednotlivých poskytovatelích i o problémech jejich cílové skupiny.

Přes aktivní podporu neziskového sektoru se město samo nezříká odpovědnosti řešit problémy spojené s chudobou a sociálním vyloučením. Město Litoměřice již od roku 2003 zaměstnává terénního sociálního pracovníka, který ve spolupráci s neziskovými organizacemi problémy sociálního vyloučení osob řeší. Tato funkce je zvláště důležitá v době, kdy v oblasti systému sociálního zabezpečení dochází k častým změnám a úpravám, čímž se pro běžného občana stává často nepřehledná a komplikovaná. Terénní pracovník pomáhá obyvatelům, kteří jsou ohrožováni sociálním vyloučením, zejména jednotlivým Rómům i celým jejich rodinám, se v této oblasti lépe orientovat. Současně napomáhá předcházení sociálnímu vyloučení, poskytuje pomoc při hledání zaměstnání a vhodného bydlení i při začleňování do majoritní společnosti a tak podporuje sociální inkluzi této etnické minority. Je tak zárukou pokračující sociální práce s občany ohroženými sociálním vyloučením ve městě.

1 Charakteristika regionu

Město Litoměřice leží v jihovýchodní části Ústeckého kraje, v oblasti Polabské nížiny. Region má převážně zemědělský charakter. Litoměřice jsou městem s rozšířenou působností. Podle údajů Českého statistického úřadu byla v 1. čtvrtletí roku 2013 obecná nezaměstnanost v ČR ve výši 7,4%. V Litoměřicích byla ve stejném období míra nezaměstnanosti 9,1 %, což poměrně vysoce překračuje celorepublikový průměr. Jedním z důvodů nadprůměrné nezaměstnanosti v regionu je pravděpodobně jeho zemědělský charakter. Dlouhodobě zde vzniká skupina obyvatel, kteří se obtížně adaptují na měnící se potřeby trhu práce a setrvávají v evidenci úřadu práce. Mezi nimi je i vysoký podíl Romů se základním vzděláním.

2 Charakteristika vyloučených lokalit

V Litoměřicích se v současné době nachází jedna oblast, kterou lze označit za vyloučenou romskou lokalitu, ve které působí terénní sociální pracovník.

Jedná se o Revoluční ulici, kde se nachází dům č. 7 se 72 bytovými jednotkami, z nichž 27 bytů je obýváno romskými rodinami. Počet uživatelů každého bytu se v průběhu roku mění a s přihlédnutím k narůstajícímu bytovému problému je možno konstatovat, že v podstatě jen do kladných hodnot. Dům byl dříve v majetku města, byl však privatizován a v dnešní době je v majetku soukromého vlastníka. Většina Romů je nezaměstnaná, odkázaná na sociální dávky, v obtížné ekonomické situaci. Soužití Romů s obyvateli ostatních bytů je dlouhodobě konfliktní. Nájemníci spolu navzájem nekomunikují, stěžují si na hluk a nepořádek. V domě začala v roce 2010 poskytovat sociální práci nestátní nezisková organizace (NNO) Naděje o.s. V přízemí domu měla zřízenou kontaktní místnost sociálního pracovníka (*práce s rodinami a dětmi, doučování, poradenství a volnočasové aktivity*). V souvislosti s prodejem domu musela být místnost uvolněna. Občanskému sdružení Naděje potom byly městem poskytnuty prostory v nedalekém objektu bývalého drážního domku Masarykova 50.

Obdobná situace je v domě č. 8, který se nachází v téže ulici (*ul. Revoluční*). Koncentrace romských rodin je zde však podstatně nižší.

Druhou romskou lokalitou bývalo sídliště Zásada (*Střed*). Na sídlišti žilo zhruba 20 romských rodin. Zde se vyskytovala drobná kriminalita, drogy (*pervitin a marihuana*), záškoláctví, krádeže a šikana. Postupem času se však podařilo romské rodiny rozptýlit do ostatních částí města. V zájmové oblasti zůstala jen nevýznamná koncentrace romských rodin. Několik pravicových radikálů, kteří se do lokality v minulosti přistěhovali, přestali vyvíjet své aktivity, nebo svou pozornost zaměřili do jiných regionů.

V návaznosti na možnosti získání dostupného bydlení pro sociálně slabé občany byl však zaznamenán vznik dalších rizikových lokalit s větší koncentrací osob romského původu,

a to konkrétně ve Vrchlického ulici č. 10 (*Hotel Labe*), v ulici Dómská č. 10 (*levné pronájmy bytů či jednotlivých místností*) a ulici Kamýcké č. 31 (*ubytovna Cargonetu*). Za zmínku rovněž stojí i koncentrace romské populace na ubytovně v Mlékojedech. Ubytovna se sice nachází v sousední obci již za hranicemi města Litoměřice, ale její uživatelé se víceméně po většinu dne zdržují přímo v Litoměřicích, což má přímý dopad na sociální klima v tomto regionu. Navíc se ve velké části jedná o migrující osoby z jiných regionů (*tato skutečnost pramení ze snahy majitele zaplnit veškerou kapacitu ubytovacího zařízení, kdy možnost ubytování platí i pro zájemce ze vzdálených regionů*), kteří po ukončení pobytu v uvedeném zařízení často zůstávají v Litoměřicích či přilehlém okolí.

S cílovou skupinou (*mimo terénního sociálního pracovníka města*) pracuje zejména nestátní nezisková organizace Naděje, která od zaniklého DKP Bethel převzala i nízkoprahový klub pro děti a mládež Oáza. Ten pracuje s dětmi a mládeží ze zhruba 17 romských rodin žijících na sídlišti Střed a okolí. Děti dalších 5-6 rodin se nedaří v rámci nízkoprahového klubu získat. Tyto děti patří k nejproblémovějším (*drogy, šikana, záškoláctví*). Pracovníci nízkoprahového klubu nemají personální kapacity pro terénní práci a je zde potřebná spolupráce s terénním pracovníkem městského úřadu.

Mimo výše uvedené lokality jsou romské rodiny rozptýleny v bytových domech po celém městě. Tento způsob je výhodný, protože se nevytváří další vyloučené lokality. Na druhou stranu je ale náročný na terénní práci. Terénní pracovník pomáhá předcházet konfliktům mezi Romy a majoritou a případné problémy soužití operativně řeší.

3 Neziskové organizace, jejichž cílovou skupinu jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením, především Romové

V Litoměřicích působí zejména následující neziskové organizace, které poskytují sociální služby nejen obyvatelům z vyloučené lokality, ale i části ostatní romské populace, která nezvládá svou situaci vlastními silami:

Naděje o.s.

Pro příslušníky Romské komunity poskytuje terénní sociální práci v rodinách, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylový dům pro ženy a ubytovnu pro sociálně slabé a nepřízpůsobivé rodiny s dětmi. Služba je nabízena v sousedství blízkosti vyloučené lokality v Masarykově ulici č. 50 a v ubytovně pro sociálně slabé rodiny v Želeticích

Nově provozuje v ul. Osvobození nízkoprahový klub Oáza, který je určen především dětem a mládeži od 12 do 21 let ohroženým sociálním vyloučením.

V roce 2013 v ulici Pražská zřídila sociálně terapeutické dílny a chráněné bydlení pro mentálně postižené osoby.

Farní charita Litoměřice

Provozuje Dům P. Marie Pomocné, který sdružuje azylový dům pro muže, noclehárnu pro muže a denní centrum pro muže a ženy. Zde je zajišťováno dočasné ubytování a sociálně aktivizační služby, jsou zde vytvořeny podmínky pro realizaci základní hygieny, praní prádla apod. V denním centru si mohou osoby bez přístřeší uvařit, vykoupat se a vyprat si oděvní svršky. Služby jsou nabízeny v ul. Marie Pomocné č. 48.

Diecézní charita Litoměřice

Provozuje poradenství v zadluženosti, poradnu pro uprchlíky a migranty, a charitní šatník (*zdarma nebo za symbolický poplatek ošacení, obuv, hračky*). Služby jsou nabízeny nově v ulici Kosmonautů č. 2022.

ČČK Litoměřice - Kontaktní centrum

Zabývá se sekundární a terciární prevencí u lidí zneužívajících omamně psychotropní látky. Klienty centra jsou i obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit. Pracovníci centra provádějí i terénní program. Služba je poskytována v Lidické ulici č. 57.

Diakonie ČCE – Domov pro matky s dětmi

Domov poskytuje azylové ubytování matkám s dětmi, které chtějí aktivně pracovat na řešení své nepříznivé životní situace. Je jim zde poskytováno přechodné ubytování s podpůrným sociálním programem.

4. Definice problémových oblastí a možnosti jejich řešení

4.1 Bydlení, dluhy na nájemném, konflikty

Definice problému

Město Litoměřice zprivatizovalo dům č. 7 v Revoluční ulici, obývaný převážně nájemníky ohroženými sociálním vyloučením. Je zde 72 bytových jednotek, které obývají z části Romové a nezaměstnaní, mnoho z nich má dluhy na nájemném. Nový majitel však není k dluhům na nájemném a na službách příliš shovívavý. Proto dochází k častému střídání nájemníků, přičemž noví nájemníci se rekrutují ze stejných sociálních skupin, jako předcházející. Běžný občan se při hledání bydlení této lokality vyhýbá. Dochází zde k častým konfliktům mezi nájemníky (*problémy s udržováním pořádku, hluk, drobné krádeže...*). Navíc zde byl zaznamenán výskyt štěnic, jejichž neutralizace je poměrně složitá a nákladná. Někteří z nájemníků byli na základě výpovědi z nájmu přestěhováni na ubytovnu pro sociálně slabé a nepřízpůsobivé rodiny, kterou provozuje Naděje o.s.. Vzhledem k uskutečněné privatizaci domu nedisponuje město byty pro sociálně slabé občany. Ve městě jsou k dispozici pouze ubytovny soukromých subjektů s nevelkou kapacitou, případně azylové domy s omezenými počty lůžek. Mladé romské rodiny nemají téměř žádné šance na získání obecního bytu a téměř

všechny zůstávají po založení nové rodiny u rodičů. Velkou překážkou v získávání nového bydlení je kauce, kterou většina sociálně slabých osob není schopna uhradit.

Návrh řešení

a) Bydlení

S ohledem k tomu, že město nedisponuje bytovým fondem pro sociálně slabé rodiny, musí být hledána náhradní řešení spočívající v pomoci terénního sociálního pracovníka sociálně slabým občanům při získávání nájemného bydlení. Bude však nezbytné s majiteli pronajímaných bytů usmlouvat kauci na splátky, či najít jiné vhodné cesty ve spolupráci s Úřadem práce, pracoviště Litoměřice (*příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení apod.*). Pro omezený počet rodin lze získat bydlení na ubytovně pro sociálně slabé a nepřízpůsobivé rodiny s dětmi, kterou provozuje nestátní nezisková organizace Naděje. Pro jednotlivce, či matky s dětmi lze nalézt dočasné řešení v umístění do některého z azylových domů (*v Litoměřicích se nacházejí azylové domy pro všechny cílové skupiny – azylový dům pro muže, azylový dům pro ženy, domov pro matky s dětmi*). V rámci koordinační skupiny za oblast skupiny „Osoby v přechodné krizi, ohrožené drogou, etnické menšiny“, jejíž je terénní sociální pracovník členem, se rýsuje další možnost získávání bydlení pro sociálně slabé rodiny formou prostupného bydlení, kterou terénní sociální pracovník podporuje.

Z uvedeného tedy vyplývá, že je nutné, aby terénní sociální pracovník pomáhal klientům najít vhodné bydlení v komerčních podnájmech a v dalších typech ubytovacích zařízeních v regionu Litoměřice i v regionech okolních. Společně s bydlením mimo region pomáhá najít klientům i zaměstnání.

Termín - průběžně

b) Dlužné nájemné

I nadále bude terénní sociální pracovník motivovat klienty k placení nájemného. V případě potřeby bude pomáhat se sestavením splátkového kalendáře nebo hledat další možné cesty ve spolupráci s Úřadem práce, pracoviště Litoměřice (*dávky hmotné nouze*). V některých případech bude i nutné poskytnout pomoc při hledání nového, cenově dostupnějšího bydlení. V případě rozsáhlejšího zadlužení zprostředkuje pomoc Diecézní charity, která provozuje Právní poradenství pro osoby ohrožené předlužením.

Termín – průběžně, ihned.

c) Konflikty mezi nájemníky

Terénní sociální pracovník se bude rovněž angažovat při řešení konfliktů mezi nájemníky (*tzn. jak mezi samotnými Romy, tak i mezi Romy a majoritou*), a to ve spolupráci s majitelem nemovitostí nebo s určeným domovníkem. V ideálním případě by mohl domovník fungovat jako prostředník při jednání mezi nájemníky a majitelem nemovitosti. Pokud nebude zbytkem, konflikty řešit v součinnosti s Městskou policií, nebo Policií ČR.

Termín – průběžně.

4.2 Malá připravenost romských dětí na povinnou školní docházku, výskyt sociálně patologických jevů

Definice problému

Děti z romských sociálně vyloučených lokalit vyrůstají v nepodnětném prostředí, ve kterém není příprava na povinnou školní docházku prioritou. Přicházejí do škol s odlišnou výbavou sociálních a komunikačních dovedností, což má za následek obtížnější adaptaci na nové prostředí. Rodiče sami, vzhledem k nízké gramotnosti, často nejsou schopni pomoci dětem se školní přípravou. Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí mají také blízko k rizikovému chování, jako je záškoláctví, užívání drog, drobná kriminalita, šikana apod.

Návrh řešení

a) V Masarykově ulici, domě č. 50, zřídila nestátní nezisková organizace Naděje kontaktní místnost, kde sociální pracovníce nabízí dětem doučování a volnočasové aktivity. Terénní pracovník ve spolupráci s kurátorem pro mládež a pracovníci OSPODu motivuje rodiny, které mají se školní docházkou a prospěchem dětí problém, k využívání služby. Se sociální pracovníci Naděje o. s. individuálně řeší problémy konkrétních rodin.

Termín – průběžně.

b) Projekt nízkoprahového klubu Oáza pro rodiče s dětmi. Obyvatelům lokality sídliště Sever a přilehlému okolí nabízí nestátní nezisková organizace Naděje nízkoprahový klub Oáza pro děti a mládež. Nabízí rodinám alternativu trávení volného času a nové zážitky, které dosud neměly možnost zažít. Skrze společné aktivity chce posílit soudržnost rodin, nabídnout jim běžně přijímané hodnoty, aby měli lepší možnost integrace. Terénní sociální pracovník města s uvedeným nízkoprahovým klubem úzce spolupracuje a při společných akcích motivuje romské děti a mládež ke vhodným volnočasovým aktivitám (*např. sportovní a vědomostní hry*).

Termín – průběžně

4.3 Nezaměstnanost

Definice problému

Většina obyvatel vyloučené romské lokality i Romů rozptýlených ve městě je nezaměstnaná, jejich příjmem jsou převážně sociální dávky nebo důchod. Pokud zaměstnání získávají, jedná se převážně o krátkodobé sezónní nebo příležitostné práce. Zásadní bariéru zaměstnávání Romů představuje nízká vzdělanost. Při současných trendech na trhu práce lze předpokládat, že do budoucna budou mít nekvalifikovaní nezaměstnaní stále menší šanci na získání jakékoliv práce.

Návrh řešení

Terénní sociální pracovník individuálně s klienty řeší dle jejich kvalifikace hledání vhodného zaměstnání. Při tom spolupracuje s úřadem práce a pracovními agenturami nejen v regionu Litoměřice, ale i v okolních regionech. Případné zaměstnavatele pomáhá klientům kontaktovat telefonicky i písemně, poskytuje poradenství při získávání náležitostí potřebných pro získání zaměstnání (*například napsat životopis, zajistit vstupní prohlídku, najít ubytování v místě nového zaměstnání*). Podporuje a motivuje klienty k rekvalifikačním kurzům i ke studiu na vyšších stupních vzdělávacích institucí. Velkou pozornost je nutno věnovat Romům, kteří pracovali a o zaměstnání z nejrůznějších důvodů přišli. V takových případech je nutno vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby klient v co nejkratší době získal zaměstnání nové, aby tak neztratil pracovní návyky a současně byl pro své blízké okolím příkladným vzorem.

Termín – průběžně.

Závěr

Na řešení výše uvedených problémových oblastí se budou podílet v rámci procesu komunitního plánování sociálních služeb společně terénní sociální pracovník, manažer prevence kriminality, pracovníci odboru sociálních věcí a zdravotnictví a nestátní neziskové organizace působící na území města, přičemž terénní sociální pracovník bude garantem spolupráce s ostatními subjekty. Jeho činnost bude, mimo jiného, též zaměřena na podporu doučování romských školou povinných dětí, podporu vhodných volnočasových aktivit romské mládeže, na poskytování sociálního poradenství, pomoc při získávání vhodného bydlení (*za současné snahy o to, aby nedocházelo ke koncentraci romské populace na jednom místě*) a zaměstnání, podporu sociálně vyloučených osob při začleňování do společnosti aj.